

Matias Mäkelä

ISRAELIN NEGATIIVINEN TULOVERO ON OSOITTAUTUNUT TOIMIVAKSI

- **Israelin englanninkielisellä nimellä kulkeva *Earned Income Tax Credit* -ohjelma (EITC) on luotu varmistamaan, että työn vastaanottaminen olisi aina kannattavaa**
- **Toinen ohjelman päätavoitteista on tukea matalapalkkaisia työssäkäyviä**
- **Israelin EITC-tuki rakentuu palkkaveroista tehtävälle vähennykselle, mutta tuen jatkuminen täysien verovähennysten jälkeen tulonsiirtona tiettyyn kattosummaan asti tekee siitä negatiivisen tuloveron**
- **Kokemukset EITC:stä ovat olleet lähtökohdaisesti positiivisia: köyhyys on lievittänyt ja kannustimet työn vastaanottamiseen ovat kohentuneet**

1 Israelin negatiivinen tulovero

Israelin EITC-ohjelma tukee negatiivisen tuloveron tavoin matalapalkkaisia työssäkäyviä. Negatiivinen tulovero toimii siten, että tietyn rajan alle jääviä tuloja (esimerkiksi 1 000 euroa kuussa) ei veroteta, vaan tämän summan alle jäävien tulojen päälle maksetaan tulotukea eli negatiivista tuloveroa. Kaikista rajan ylittävistä ansioista maksetaan normaalisti veroa.

Israelissa tukiin oikeutettujen on osattava haakeutua itse negatiivisen tuloveron piiriin. Negatiivista tuloveroa voi saada kuukausittain enintään 470 Israelin sekeliä eli noin 100 euroa.¹

Israelin keskuspankin tekemien tutkimusten perusteella 80 prosenttia EITC:n kautta makse-

Työttömyys, köyhyys, tulonsiirrot, kannustinloukut, matalapalkkatyöt muodostavat lähes joka maassa yhteiskuntapolitiikan Gordionin solmun, joka etsii avajaansa vuosikymmenestä toiseen. Yhteen ongelmaan puuttuminen tuntuu aina pahentavan paria muuta.

Israelin negatiivinen tulovero on esimerkki keinosta, jonka toivotaan helpottavan kannustavuuden ja turvan välistä ristivetoa. Malli yhdistelee ennakkoluulottomasti työvoima- ja sosiaalipolitiikkaa. Ensimmäisten kokemusten valossa se näyttäisi myös toimivan.

Tämä EVA Arvio esittelee Israelin mallin pääpiirteet ja kertoo, mihin kohtaan kuuluu erilaisten, Suomessakin ajankohtaisen keskustelun kohteena olevien perustulomallinen kirjavassa joukossa. Sen on kirjoittanut Valtiot. yo. Matias Mäkelä.

tuista tuista on maksettu kahteen alimpaan tuloluokkaan kuuluville. Suurimmat yksittäiset maksut menevät alimmassa tuloluokassa oleville.²

Ohjelman käyttöönoton ensimmäisenä vuonna 4,5 prosenttia negatiivista tuloveroa saaneista israelilaisista onnistui nousemaan köyhyysrajan yläpuolelle. EITC myös nosti tuloluokkien köyhimmän viidenneksen vuosituloja 12 prosentilla.³

Köyhimpien kansalaisten lisääntyneiden tulojen myötä on Israelissa havaittu, että esimerkiksi tuen piirissä olleiden hammaslääkärikäyntien määrä on kasvanut. EITC:n epäsuoriksi ansioiksi voidaan lukea myös maksamattomien laskujen takia katkaistujen sähkö- ja puhelinsopimusten määrän vähentyminen.

Taulukko 1 EITC-ohjelman eteneminen

Vuosi	Ohjelmaan kelpuutetut
2008	Kokeilualan palkansaajat (4 kaupunkia)
2009	Palkansaajat ja yrittäjät kokeilualueella (4 kaup.)
2010	Kaikki kokeilualan palkansaajat (4 kaupunkia) Kaikki alle 2-vuotiaiden äidit kansallisesti
2011	Kaikki israelilaiset palkansaajat ja yrittäjät

Israelin keskuspankki suositteli ensimmäisen kerran vuonna 2005 negatiivisen tuloveron käyttöönottoa. Keskuspankin lähtökohtaisena tavoitteena oli lisätä työntöön kannusteita alimpiin tulo luokkiin kuuluvien parissa. Toisena tavoitteena keskuspankilla oli vähävaraisten työssäkäyvien perheiden tukeminen.

Vuonna 2007 Israelin parlamentti Knesset hyväksyi lain negatiivisesta tuloverosta. Laki astui voimaan vuonna 2008, jolloin EITC-ohjelma aloitettiin kokeiluluontoisesti neljässä kaupungissa (Ashkelon, Hadera, Jerusalem ja Nasaret), jotka kaikki kärsivät korkeasta työttömyysasteesta ja köyhyydestä.

EITC-kokeilu edellä mainituissa kaupungeissa oli sen verran menestykseläkäs, että Knesset päätti laajentaa ohjelman koskemaan kaikkia israelilaisia yksinhuoltajia ja yli 55-vuotiaita. Vuoden 2011 alusta EITC laajentui kansalliselle tasolle.

Israelin EITC-mallia ei voi varauksetta luokitella perustuloksi. Ainoastaan palkansaajat voivat hyödyntää ohjelmaa ja lisäksi tuen määrä riippuu saajan ansiotulojen määrästä.

Ehdollisuudestaan huolimatta EITC on huomionarvoinen esimerkki perustulototeutuksesta. Israelin EITC on onnistunut ensimmäisten

Työn tekemisestä on tullut kannattavaa aina ja kaikissa tilanteissa

vuosien aikana nimittäin siinä, miksi perustuloa usein kannatetaan: työn tekemisestä on tullut kannattavaa aina ja kaikissa tilanteissa. Lisäksi EITC on onnistunut myös alimpien tulo luokkien taloudellisessa tukemisessa.

Israelin keskuspankin tutkijan Ella Shacharin mukaan Israelissa päädyttiin ehdollisesti maksettavaan negatiiviseen tuloveroon universaalien perustulon sijasta siksi, että vastikkeettomasti maksettaville tulonsiirroille ei voitu löytää perusteita. Ensinnäkkin Shacharin mukaan kaikille maksettava tuki olisi tullut huomattavan kalliiksi.⁴

Toiseksi eroavaisuuksiin perustuva negatiivinen tulovero tekee Shacharin mukaan EITC:stä tehokkaan sosiaalipoliittisen välineen köyhyyden poistamisessa, koska EITC:stä hyötyvät rahallisesti eniten ne, joiden tulot ovat pienet työtuntien suuresta määrästä huolimatta. Ohjelma kannustaa työn tekemiseen, koska tukea saavan hyöty kasvaa lisääntyvien tehtyjen työtuntien sekä tulojen myötä.

Negatiivista tuloveroa kritisoidaan usein byrokraattiseksi ja kalliiksi, koska sen oletetaan vaativan paljon paperitöitä ihmisten tulojen selvittämiseksi. Shacharin mukaan EITC ei ole mainittavasti lisäänyt byrokratiaa. Sen sijaan ohjelmasta on aiheutunut jonkin verran ylimääräisiä kuluja, mutta EITC:stä saatavien hyötyjen katsotaan olevan suuremmat kuin siitä aiheutuvat haitat.

Israelin EITC-ohjelmassa on kuitenkin vielä parantamisen varaa. Suurin haaste on saada kansalaiset tietoisiksi oikeuksistaan osallistua ohjelmaan. Tällä haavaa tilanne on se, että tukiin oikeutettujen on osattava itse hakeutua järjestelmän piiriin. Vuonna 2012 noin joka toinen (53 %) tukeen oikeutetuista anoi negatiivista tuloveroa.⁶ Toinen EITC:n ongelma on tukien pienuus. Vuonna 2012 EITC:n kautta pystyy kuukausittain saamaan enintään 470 Israelin sekeliä eli noin 100 euroa. Tukia onkin nostettu vuodelle 2013.⁶

2 Perustulokäsitteet pähkinänkuoressa

Israelissa negatiivisen tuloveron periaatteella toteutetun EITC-ohjelman lisäksi maailmalla on vuosien mittaan kehitelty useita muita erilaisia perustulomalleja. Mallit eroavat toisistaan muun muassa sen suhteen, liittykö niiden saamiseen ehtoja ja ovatko ne luonteeltaan universaaleja, ts. kaikille esimerkiksi tuloihin tai varallisuuteen katsomatta tarkoitettuja. Lisäksi eroavaisuuksia voi olla siinä, että sisältykö perustulon saamisen ehtoihin työvelvoitetta. Kaikki alla esiteltävistä malleista ovat olleet esillä suomalaisessa julkisessa keskustelussa.

Perustulo

Perustulolla tarkoitetaan kaikille kansalaisille automaattisesti ja ehdoitta kuukausittain maksettavaa tiettyä rahasummaa. Klassisen perustulon lähtökohtainen idea on tulonsiirtojen ja sosiaaliturvan yksinkertaistaminen. Myös veroprosentti on lähtökohtaisesti kaikilla kansalaisilla sama.

Poliittisten ideologioiden keskuudessa perustulo on perinteisesti nauttinut vasemmiston kannatusta, mutta esimerkiksi 1990-luvulla vaikuttaneet liberaalioikeistolaiset Nuor-suomalaiset kannattivat voimakkaasti perustuloa ja loivat siitä oman ehdotuksensa.

Perustulon idea on tulonsiirtojen ja sosiaaliturvan yksinkertaistaminen

Osittainen perustulo

Osittainen perustulo tarkoittaa sellaista perustuloa, joka ei riitä sellaisenaan toimeentuloon. Ehdottomasti ja automaattisesti maksettavan perustulon lisäksi avustusta tarvitseville voidaan maksaa tarveharkintaisia tukia, kuten asumistukea.

Suurin osa Suomessa ehdotetuista perustulomalleista ovat osittaiseen perustuloon perustuvia. Osittaista perustuloa perustellaan usein sillä, että perustulo ei voi olla niin suuri, että sillä pystyy elämään tekemättä mitään. Tämän vuoksi osittainen perustulo vaatii rinnalleen syyperustaisia tukia.

Osittainen perustulo ja sitä täydentävät syyperustaiset tuet eivät siis välttämättä onnistuisi yksinkertaistamaan monimutkaista tarveharkintaisuuteen perustuvaa sosiaaliturvajärjestelmää. Näin ollen yksi perustulon yleisistä päätavoitteista, tukijärjestelmän yksinkertaistaminen, jäisi toteutumatta tai toteutuisi vain osittain.

Negatiivinen tulovero

Negatiivisen tuloveron (negative income tax, NIT) isäksi mielletään usein taloustieteen nobelisti

Milton Friedman, joka esitteli idean negatiivisesta tuloverosta vuonna 1962 teoksessaan *Capitalism and Freedom*. Negatiivinen tulovero on verotuksen ja automaattisen tulotuen yhdistelmä, joka usein mielletään Friedmanin vaikutuksen vuoksi perustulon oikeistolaiseksi versioksi.

Negatiivinen tulovero toimii niin, että tietyn rajan alle jääviä tuloja, esimerkiksi 1 000 euroa kuussa, ei veroteta vaan tämän summan alle jäävien tulojen päälle maksetaan tulotukea eli negatiivista tuloveroa. Kaikista rajan ylittävistä ansiosta maksetaan normaalisti vero. Kuten useimmissa muissakin perustulomalleissa, myös negatiivisen tuloveron mallissa rajaveroprosentti on sama kaikissa tuloluokissa.

Negatiivisen tuloveron uskotaan kaventavan yhteiskunnan tuloeroja ja poistavan kannustinloukkuja. Negatiivinen tulovero ja perustulo tuottavat käytännössä saman lopputuloksen tuensaajille. Osmo Soininvaara on laskelmillaan osoittanut, että samalla rajaveroprosentilla negatiivinen tulovero ja perustulo tuottavat kansalaiselle saman nettotulon (taulukko 2) esim. seuraavilla luvuilla:⁷

Perustulomalli

- kaikille maksetaan 400 euroa verotonta perustuloa
- kaikista ansiotuloista maksetaan 40 % tuloveroa

Negatiivisen tuloveron malli

- alle tuhannen euron tuloista maksetaan tulotukena 40 % negatiivista tuloveroa
- yli tuhannen euron ansiotuloista maksetaan 40 % tuloveroa

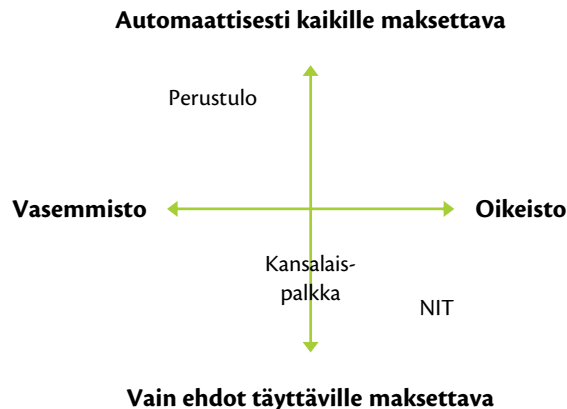
Samasta lopputuloksesta huolimatta negatiivinen tulovero ja perustulo ovat paradoksaalis-

Taulukko 2 Eri mallit, sama lopputulos

Negatiivinen tulovero Verotettavan ansiotulon alaraja 1 000 €/kk, jonka ylittävistä tuloista tulovero on 40 %			Perustulo Perustulo 400 €/kk, kaikkien ansiotulojen tulovero 40 %			
Ansiotulo	Tulovero	Nettotulo	Ansiotulo	Perustulo	Tulovero	Nettotulo
0	-400	400	0	400	0	400
500	-200	700	500	400	200	700
1 000	0	1 000	1 000	400	400	1 000
1 500	200	1 300	1 500	400	600	1 300
2 000	400	1 600	2 000	400	800	1 600
2 500	600	1 900	2 500	400	1 000	1 900
3 000	800	2 200	3 000	400	1 200	2 200

Lähde: Honkanen, Soininvaara, Ylikahri (2007).

Kuvio 1 Perustulomallien ehdollisuus (pystyakseli) ja niiden tyypillinen kannatus poliittisella kentällä (vaaka-akseli)

ti toistensa ääripäitä, kun ne sijoitetaan ideologille nelikentälle (kuvio 1). Negatiivisen tuloveron fundamentaalinen ero perustuloon verrattuna on

Negatiivisen tuloveron fundamentaalinen ero perustuloon on se, että negatiivinen tulovero ei ole universaali

se, että negatiivinen tulovero ei ole universaali. Sitä maksetaan vain pienituloisimmille kansalaisille. Lisäksi negatiivinen tulovero on mahdollista säätää niin, että sitä saa vain, jos henkilö osallistuu työmarkkinoille.

Kansalaispalkka

Kansalaispalkka voidaan mieltää negatiivisen tuloveron ja perustulon sekoitukseksi. Kansalaispalkalla tarkoitetaan useimmiten sellaista automaattisesti kaikille kansalaisille maksettavaa tiettyä rahasummaa, jonka saamiseksi saajan on kuitenkin osallistuttava jonkinlaiseen työhön. Tämä työ voi olla joko työmarkkinoilla suoritettavaa tai yleishyödyllistä toimintaa esimerkiksi kolmannen sektorin järjestöissä. Kansalaispalkan uskotaan aktivoivan ihmisiä osallistumaan toimintaan kansalaisyhteiskunnassa. Kansalaispalkan kannattajia löytyy ideologisissa leireissä sekä vasemmistosta että oikeistosta.

3 Perustulokokeilut maailmalla

Israelin EITC-ohjelman lisäksi erilaisia perustulomalleja on kokeiltu maailmalla jonkin verran. Tunnetuimmat näistä ovat Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa jo 1970-luvuilla alkunsa saaneet osittain negatiiviseen tuloveroon perustuvat

Earned Income Tax Credit ja Working Families Tax Credit -ohjelmat. Yhdysvaltain ohjelma on lajis- saan ylivoimaisesti suurin maailmassa ja sitä pidetään tärkeimpänä keinona köyhyyden vastaisessa taistelussa Yhdysvalloissa.⁸

Euroopassa EITC:n sovelluksia löytyy muun muassa Irlannista, Belgiasta (*Workbonus*), Ranskasta (*Prime pour l'emploi, PPE*) sekä Hollannissa (*Arbeidskorting*).⁹ Vaikka järjestelmien rakenteissa on suuriakin eroavaisuuksia, jokainen niistä tähtää samoihin tavoitteisiin, kannustinloukkujen purkamiseen, työn tarjonnan lisäämiseen sekä köyhyyden torjumiseen.

Käytännössä näissä tapauksissa kyseessä on ensisijaisesti matalapalkkatukijärjestelmä. Kolme tekijää tuo näihin malleihin kuitenkin myös negatiivisen tuloveron ja perustulon piirteitä. Nämä ovat (1) tuen kohdentaminen työntekijälle työnantajan sijaan, (2) pyrkimys tulotason kohentamiseen sekä (3) mahdollisuus myös suoran tuen maksuun vero- ja sosiaaliturvamaksujen vähennyksen ohella (Hollantia lukuun ottamatta).

Perustulojärjestelmää, joka olisi kokonaan ilman ehtoja, ei ole käytössä missään maassa

Näitä järjestelmiä ei tule myöskään sekoittaa pelkkiin työtätekevien verokannustimiin, joita on käytössä esimerkiksi Suomessa (kunnallisverotuksen ansiotulovähennys) tai Ruotsissa (jobbskatteavdrag).

Sellaista perustulojärjestelmää, joka olisi kokonaan vastikkeeton ja ilman ehtoja, ei ole laajamittaisesti käytössä missään maassa. Jotkut esimerkit tulevat kuitenkin melko lähelle. Tällainen on esimerkiksi Alaskan malli, jossa osavaltion jokaiselle ympärivuotiselle asukkaalle maksetaan alueen öljytuloista vuosittain noin 1000 dollarin suuruinen ”osinko” (*Permanent Fund Dividend*).

4 Suomalainen perustulokeskustelu

Perustulo on esiintynyt suomalaisessa julkisessa keskustelussa yhtenä ratkaisuvaihtoehtona nykyisen sosiaaliturvan ongelmiin 1980-luvulta lähtien.¹⁰ Perustulosta käyty keskustelu Suomessa on kuitenkin usein jämähtänyt vanhakantaiseksi ideologiseksi vastakkainasetteluksi. Osittain Milton Friedmanin vaikutuksesta oikeistoa viehättävä negatiivinen tulovero perustulomallina kaatuu perustuloa kannattavan vasemmiston epäluuloihin. Lisäksi teoriassa yksinkertaisen asian tuominen lähemmäs käytäntöä on osoittautunut mutkikkaaksi.

Perustulon kannattajat ja vastustajat käyttävät usein lähes samoja argumentteja, mutta vastakkaisista näkökulmista. Kannattajat uskovat perustulon kannustavan työntekoon. Kriitikot puolestaan katsovat kannustinloukun vain syvenevän, jos tuloa saa, vaikka ei edes hae työtä.

Puoltajat uskovat, että perustulo vähentäisi byrokratiaa, kriitikot uskovat byrokratian lisääntyvän. Kannattajat näkevät perustulon vastauksena työelämän ja -markkinoiden muutoksiin. Yksilön ei enää tarvitsisi tehdä valintaa osa-aika- tai kokoaikatyön välillä. Vastustajat uskovat puolestaan perustulon lisäävän ei-toivottuja päätöksiä.¹¹

Nykyisistä eduskuntapuolueista Vihreä liitto ja Vasemmistoliitto ovat esitelleet omat perustulomallinsa. Kriittisimmäksi puolueeksi on profiloitunut Sosiaalidemokraattinen puolue. Muut eduskuntapuolueet eivät ole ottaneet virallisesti kantaa perustulokysymykseen.

5 Voisiko Israelin malli toimia Suomessa?

Esimerkeille perustulomallin toteutuksista on tilausta. Vähitellen on myös ollut havaittavissa, että ideologinen vastakkainasettelu perustulon ympärillä olisi väistymässä.

Markku Ikkala siteeraa Kansallisen sivistysliiton julkaisemassa teoksessa *Sisällä vai ulkona – kohdi perustuloa?* ministeri Seppo Lindblomia, jonka mukaan: ”perustulo edustaa laajemminkin modernia yhteiskunnallista ajattelua, jossa vanha-kantainen vasemman ja oikean vastakkainasettelu murtuu ja jossa tasa-arvo ja solidaarisuus saavat uutta käsitteellistä ja tavoitteellista sisältöä”.

Todisteena tälle väitteelle voidaan nähdä esimerkiksi Suomeen perustettu perustuloverkosto. Kaikille avoimen Suomen perustuloverkoston jäsenpohja muodostuu laajasti eri poliittisten ryhmien edustajista ja yhdistyksistä. Tätä kirjoitettaessa Suomen perustuloverkosto on parhaillaan valmistelemassa kansalaisaloitetta perustulosta.¹² Verkoston ehdottama perustulo olisi universaali, eli se ei olisi sidottu työntekoon tai muihin elämänvalintoihin.

Israelissa negatiivinen tulovero otettiin käyttöön asteittain. Suomessakin on toisinaan arveltu, että perustulo tulisi käyttöön ”takaovistrategialla”, jossa esimerkiksi nykyisiä sosiaalietuuksia yhdistettäisiin.¹³ Tällainen operaatio on ollut viime vuosina käynnissä mm. Isossa-Britanniassa, jossa

on selvitetty mahdollisuutta korvata lukuisia eri tukimuotoja korvaamista yhdellä uudella (Universal Credit).

Perustuloa karsastetaan usein, koska sen pelätään vähentävän ihmisten työhaluja. Huoli ei ole aiheeton, mutta

kysymys on pitkälti siitä, miten malli rakennetaan. Esimerkiksi Israelin negatiivisen tuloveron kohdalla työnteko on edellytys tuen saamiseksi, eikä järjestelmän ole havaittu vähentäneen ihmisten työsäkäyntihaluja.

Israelin kohdalla työnteko on edellytys tuen saamiseksi, eikä järjestelmän ole havaittu vähentäneen ihmisten työsäkäyntihaluja

Keskustelua mutkistaneet toki jatkossakin se, että Israelin kaltainen, työn tekemiseen velvoittava perustulomalli, ei välttämättä nauttisi jokaisen perustuloa kannattavan suosiota. Annos realismia tekee kuitenkin perustulokeskustelulle terää. Israelin ja muiden EITC-malleja hyödyntäneiden maiden kokemusten perusteella voi olettaa, että ehdollisesti maksettava negatiivinen tulovero on universaalia, kaikille maksettavaa perustuloa huomattavasti helpommin toteutettavissa käytännössä.

Viitteet

- ¹ Bank of Israel (2012).
- ² Bank of Israel (2010a).
- ³ Bank of Israel (2010a). Ohjelma otettiin käyttöön vuonna 2008.
- ⁴ Tutkija Ella Shacharin haastattelu (lokakuu 2012).
- ⁵ Bank of Israel (2012), s. 20–22.
- ⁶ Bank of Israel (2012).
- ⁷ Soininvaara käytti alkuperäisessä esimerkissään lukuina perustulona 2 000 markkaa ja negatiivisen tuloveron mallissa verotettavan tulon alarajana 4 000 markkaa. Rajavero oli molemmissa tapauksissa 50 %.
- ⁸ Ks. Karikallio & Volk (2009), s. 31.
Ks. Karikallio & Volk (2009), luku 4.1.
- ¹⁰ Ikkala (2007) vetää valaisevalla tavalla yhteen Suomessa käytyä perustulokeskustelua.
- ¹¹ Perustuloa puoltavia ja kritisoivia argumentteja laajemmin, ks. esim. Jaskari (2007).
- ¹² Suomen perustuloverkoston toiminnasta lisää verkoston kotisivuilla: <http://perustulo.org/>
- ¹³ Näin on arvellut esimerkiksi Kelan tutkimusprofessori Heikki Hiilamo *Suomen Kuvalehden* perustuloa käsitelleessä artikkelissa 6.7.2012.

Lähteet

- Bank of Israel (2009): Recent Economic Developments, September – December 2008, Bank of Israel Research Department. <http://www.boi.org.il/develeng/develeng123/develeng.pdf>
- Bank of Israel (2010a): Earned Income Tax Credit (Negative Income Tax) – The results of the first year of implementation of the Law – Opening Remarks and Main findings, Bank of Israel Research Department. http://www.boi.org.il/en/Research/Pages/neumim_neum358e.aspx
- Bank of Israel (2010b): Recent Economic Developments, September – December 2009, Bank of Israel Research Department. <http://www.boi.org.il/develeng/develeng126/develeng.pdf>
- Bank of Israel (2011): Recent Economic Developments, January – April 2011, Bank of Israel Research Department. <http://www.boi.org.il/develeng/develeng130/develeng.pdf>
- Bank of Israel (2012): Recent Economic Developments, May–August 2012. <http://www.boi.org.il/en/NewsAndPublications/RegularPublications/Pages/develop134.aspx>
- Bien Finland – Suomen perustuloverkosto. <http://perustulo.org/>
- Haaretz, 10.1.2007, Knesset approves negative income tax in preliminary reading. <http://www.haaretz.com/news/knesset-approves-negative-income-tax-in-preliminary-reading-1.209618>
- Hintikka-Varis, Sari (toim.) (2007): Sisällä vai ulkona – kohti perustuloa? Kansallinen Sivistysliitto, Helsinki.

Honkanen, Soininvaara, ja Ylikahri (2007): Perustulo – kohti toimivaa perusturvaa, Vihreä sivistysliitto, Helsinki.

Ikkala, Markku (2007): ”Perustulokeskustelu Suomessa”, teoksessa Hintikka-Varis (2007).

Jaskari, Harri (2007): ”Suomalainen köyhyys – oma syy vai yhteiskunnan vika”, teoksessa Hintikka-Varis (2007).

Karikallio ja Volk (2009): Suomen matalapalkkatuen kohdentuminen ja työllisyysvaikutukset, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 63/2009, TEM, Helsinki.

The Jerusalem Post, 29.6.2010, In praise of negative income tax. <http://www.jpost.com/Opinion/Editorials/Article.aspx?id=179826>

Perkiö, Johanna ja Suopanki, Kaisu (toim.) (2012): Perustulon aika, Into Kustannus, Helsinki.

Progress Report on the Implementation of the OECD Recommendations: Labour Market and Social Policies, June 2012, Israel Ministry of Industry, Trade & Labour.

Israelin keskuspankin tutkijan Ella Shacharin sähköpostihaastattelu 15.10.–31.10.2012.

Soininvaara, Osmo (1994): Hyvinvointivaltion eloonjäämissoppi, WSOY, Helsinki.

Soininvaara, Osmo (1992): Perustulo – kansalaisen palkka, Hanki ja jää, Helsinki.

Suomen Kuvalehti (2012): Kaikille yhtä paljon? Uusi polvi puolustaa perustuloa, 6.7.2012. <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/talous/kaikille-yhta-paljon-uusi-polvi-puolustaa-perustuloa>

Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVA on vuonna 1974 perustettu elinkeinoelämän think tank, jonka tavoitteena on edistää suomalaisen yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA on Suomen merkittävin kohtaamispaikka ja verkosto elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajille. EVAlla on myös keskustelijan, haastajan ja unilukkarin rooli suomalaisessa yhteiskunnassa. Think tankille tyypillisesti EVAn tunnusmerkkejä ovat analyttisyys ja poleemisuus.

Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVAn julkaisemat EVA Arviot esittelevät ajankohtaisia ideoita, keskustelunaiheita, henkilöitä ja teoksia. Arvioiden kirjoittajat vastaavat esitetyistä mielipiteistä, jotka eivät välttämättä edusta EVAn kantaa.